

ELINA DRUKER

EVA BILLOW

Bilderbokskonstnär och författare

Göteborg: Makadam, 2014 (Skrifter utgivna av Svenska barnboksinstitutet, nr 124). 239 s.

Det er en fornøjelse at få så fint formgivet en bog som Elina Drukers biografi over den svenske grafiker, illustrator og forfatter Eva Billow i hænderne. Det er tydeligt, at bogen er tilrettelagt med øje for, at materialet og emnet kræver mere end almindelig omhu i forhold til design og samspil mellem tekst og billede. En bog, der omhandler en meget formbevidst person, må naturligvis forsøge at leve op til de idealer, den omhandler.

Eva Billow (1902–1993) har ikke tidligere tiltrukket sig stor opmærksomhed uden for Sveriges grænser, og norske og danske læsere vil nok primært have mødt hendes streg i illustrationer til Astrid Lindgrens fortællinger i "Nils Karlsson-Pyssling" (1949). Ikke desto mindre er Elina Drukers beskrivelse af Billows praksis både meget interessant og perspektivrig også i nordisk sammenhæng, særligt fordi den henleder opmærksomheden på forbindelser mellem billedbogsproduktion og grafisk formgivning generelt, herunder måske særligt interessant interaktionen mellem billedbog og reklameproduktion og -tegning. Elina Druker påpeger selv, at hendes interesse gælder billedbogen som "materielt ting och en idémässig produkt" (s. 11).

Dermed bliver Drukers bog også en biografi, der fokuserer meget på værkerne og deres forbindelse til samtiden og meget lidt på hovedpersonens (privat)liv, muligvis fordi dette var relativt udramatisk. Efter endt uddannelse underviste Billow fra 1925 til 1968 i tegning og kalligrafi på Tekniska Skolan/Konstfack, hvor hun selv var blevet uddannet. Hun levede tilsyneladende i et godt ægte- og arbejdsfællesskab med Anders Billow (1890–1964), der var en ambitiøs, moderne og anerkendt grafiker og bogtilrettelægger. Ved endt læsning har man indtryk af, at Eva Billow i høj grad ønskede at være i dialog med omverdenen gennem sine grafiske udtryk og sin undervisning, og i en tid hvor kunstnerbiografier i høj grad flyder over med private detaljer, er det er ganske sympatisk – og tilsyneladende i overensstemmelse med den biograferede person – at Elina Druker fokuserer på værkerne.

Overordnet set anvender Elina Druker tre tilgange: For det første undersøger hun udviklingen i forfatter- og illustratorskabet fra billedbog til billedbog og integrerer dem i billedbogshistorien med særligt fokus på receptionen af værkerne i samtiden. Billows egne værker, der udkom 1929–1960, blev generelt godt modtaget men også kritiseret for at være næsten for nydelige – sammenligningen med konfektæsker er ikke alene en ros. Et interessant aspekt af analyserne er, at Druker viser, hvordan det nybrud i billedbøgernes formsprog, som i Danmark finder sted i 1930erne og i Sverige i 1940erne, også har rødder tilbage til "det strama formspråket i tjugotalsklassicismen" (s. 29). Denne iagttagelse vil være spændende at forholde for eksempel til 20ernes og 30ernes billedbog i Danmark og Norge. For det andet påpeger Druker, at værkerne ikke kun må forbindes til samtidens idealer vedrørende formgivning, herunder arkitektur, men også til idealer for særligt barne- og kvindeliv i den spirende velfærdsstat. Fra omkring 1950 bygger Billows bøger for eksempel i stigende grad på forestillingen om "det aktiva, lekande barnet" og dermed også på "kopplingen mellan läsandet och lekandet" (s. 63). Denne iagttagelse, som underbygges med skønne illustrationer af labyrinter og visuelle gåder, sætter aktuelle diskussioner af ludiske elementer i digitale billedbøger i perspektiv. Også Billows iscenesættelser af samtidens ideal om det aktive og handlende barn er tankevækkende. I en tegneserie fra 1952 adlyder barnet først morens bud, så farens, hvorefter jeg-fortælleren understreger sin selvstændige vilje: "Sen blev jag barfota ned i vår älv,/ det gjorde jag för att JAG VILLE DET SJÄLV" (s. 73) (se bild).

Det mest interessante og i min optik banebrydende i biografien er imidlertid den tredje overordnede tilgang, hvor fokus er på analyse af billedbogens materielle sider: af hvordan formater, farvevalg og alle grafiske elementer af bogen ned til den mindste detalje er betydningsbærende i Eva Billows værk. Druker beskriver, hvordan forestillingen om bogen som en læsemaskine eller et læseinstrument kommer frem i 1930erne og blandt andet ytres af Billows mand. Maskinen er i den optik rationel og funktionel, og det bør bogen også være. Elina Druker viser overbevisende, hvordan æstetiske, samfunds- og designmæssige idealer forbindes, ikke kun i billedbøgerne men også i Billows grafiske arbejde for Kooperativa Förbundet, i anskuelsestavler, julekort, almanakker, reklamebøger og oplysende værker, for eksempel om rationelt husarbejde. Eva Billows omfattende arkiv gør det muligt at dykke ned i detaljer og diskutere refleksioner over farve- og opsætning og dermed vise, hvor omhyggeligt og gennemtænkte alle udtryk fra Eva Billows hånd var.

Ur Eva Billows *Kajsa, Klas och Snurran* (1952)

Der er således grund til at ønske Elina Druker tillykke med en meget smuk, velskrevet, og meget tankevækkende bog, der baner nye veje for billedforskningen. Naturligvis er der også elementer, man gerne vil diskutere med forfatteren. Som jeg læser bogen, retter den sig mod den alment interesserede læser og ikke alene mod et videnskabeligt-akademisk publikum. Det afspejles i et let flydende sprog, og i at referencer til og diskussioner af teori holdes på et minimum. Det gør, at man som akademisk læser ikke kan undgå at tænke, at for eksempel diskussioner af Genettes paratekstbegreb og af bogmaskinen som fænomen kunne have været udfoldet. Mere generelt undrer det mig, at Drukers interesse for alle elementer af selve bogmediet og af de specifikke og betydningsfulde rammer for Billows produktion på Nordisk Rotogravyr ikke mere eksplicit sættes ind i en boghistorisk sammenhæng. Drukers analyse indeholder

i min optik i høj grad boghistoriske elementer, men denne mulige teoretiske ramme nævnes intetsteds. Man bemærker også, at der i titlen tales om Billow som forfatter, men teksterne diskuteres kun i meget lille omfang. Det virker – teksternes karakter taget i betragtning – som et klogt valg, men når nu de æstetiske og formfuldente elementer af illustrationer og bogobjekt udfoldes, savner man en mere klar markering fra Drukers side i forhold til teksterne. Et sidste element som jeg kunne have tænkt mig uddybet var den gentagne henvisning til inspiration hos Billow og ligesindede fra børns tegninger. Det nævnes for eksempel s. 26 og s. 78, men uden i denne sammenhæng at blive uddybet eller eksemplificeret i nævneværdig grad.

Disse indvendinger er dog i lige så høj at betragte som faglige disussionspunkter og en ønskeseddel til videre undersøgelser og uddybende studier. De peger på, at Drukers bog er et yderst inspirerende værk, der har ført billedbogsanalyse og billedbogshistorie i nye, overraskende og indlysende interessante retninger til gavn for billedbogsforskningen i Norden.

*Nina Christensen
Lektor ved Center for Børnelitteratur
Institut for Æstetik og Kommunikation
Aarhus Universitet*